

Riises Landsted

Allégade 5 på Frederiksberg

Udgivet af Realea A/S

Riises Landsted

Allégade 5 på Frederiksberg

Udgivet af Realea A/S

Riises Landsted
Allégade 5 på Frederiksberg

© Realea A/S 2007

Tekst og redaktion: Realea A/S og historiker cand.mag. Allan Tønnesen

Kapitlet ”Den nye have – en del af Kulturpromenaden”:
Landskabsarkitekt Susan Friis, Frederiksberg Kommune

Layout: Realea A/S og OAB-Tryk a/s

ISBN: 978-87-990883-2-4

Bogen er sat og trykt af OAB-Tryk a/s, Odense

Riises Landsted

Allégade 5 på Frederiksberg

Udgivet af Realea A/S

Forord

I begyndelsen af 2005 købte Realea A/S ejendommen Allégade 5 på Frederiksberg, en velholdt og tidstypisk repræsentant for den ”frederiksborgske” byggestil beliggende centralt og historisk interessant midt på Frederiksberg.

Allerede inden Allégade fik sit navn, indgik gaden i Frederiksborgs tidligste historie som Ny Hollænderby, der blev grundlagt i midten af 1600-tallet. Byen, der bestod af 20 gårde, var beboet af hollandske amagerbønder, der bl.a. skulle levere grøntsager og andet til hoffets husholdning. Landsbyens hovedgade lå på det sted, hvor Allégade ligger i dag, med gårdene liggende i to lige rækker, sådan som de eksisterende bygninger gør i dag.

Imidlertid nedbrændte de fleste af gårdene i slutningen af 1600-tallet, og da udbyttet fra gårdene ikke havde været tilfredsstillende, blev det besluttet at ændre byens struktur. Arealerne omkring byen blev inddraget og omlagt til græsning og til etablering af den nye kongelige have: Frederiksborg Have. Ejendommene langs med Allégade måtte dog gerne genopføres, men de skulle ligge tilbagetrukket fra gaden, og der måtte ikke længere dyrkes landbrug, kun havebrug - og det skulle ske bag ved husene. Denne bestemmelse har dannet grundlag for det udseende, som området ved Allégade har den dag i dag.

I mange år lå arealerne foran husene ubenyttede hen, men i 1810 fik ejerne mulighed for at erhverve disse områder, dog på betingelse af, at der blev opsat lave stakitter ud mod vejen; en tinglyst servitut, der stadig er gældende. Disse havebrug viste sig at være velegnede til lyststeder og landgårde, hvorfor nye beboere gradvist flyttede ind, og i 1800-tallet var der traktørsteder i næsten hvert eneste hus.

Allégade 5, som gennem tiden har været hjemsted for mange beboere og mange aktiviteter,

fremtræder i dag som en værdig og smuk eksponent for sin tids byggeri. Efter en nænsom restaurering udvendig og indvendig samt en nyindretning af haven kommer husets kvaliteter atter til deres ret. Og med Revymuseet som lejer og haven som en del af den "Kulturpromenade", der løber i de grønne anlæg langs med Allégade, er der sikret fuld offentlig adgang til de smukke omgivelser.

I forbindelse med udgivelsen af denne bog vil Realea gerne takke historiker cand.mag. Allan

Tønnesen, som i 1977 var med til at forberede fredningssagen på Allégade 5, og som i forbindelse med Realeas køb og restaurering af huset har skrevet historien om den foretagsomme August Jacob Christian Riise, der i 1860 opførte villaen på Allégade 5. Realea vil også gerne takke Riises oldebarn, Bertil Riise, der har bidraget med en række personlige oplysninger om familien Riise.

Realea A/S
Januar 2007

Malermester August Jacob Christian Riise

Af historiker cand.mag.
Allan Tønnesen

Fredag den 28. marts 1856 var der vielse i Frederiksberg kirke. Brudgommen var ungkarl August Jacob Christian Riise, 31 år gammel, løjtnant af Det Borgerlige Infanteri og malermester af København, og bruden var jomfru Caroline Emilie Thorup af Frederiksberg, Allégade nr. 12, 19 år gammel. Forloverne var fædrene til det unge par, traktør Carl Magnus Thorup, Allégade, Frederiksberg, og kammerråd Jacob Riise, Laksegade matr.nr. 198, København.

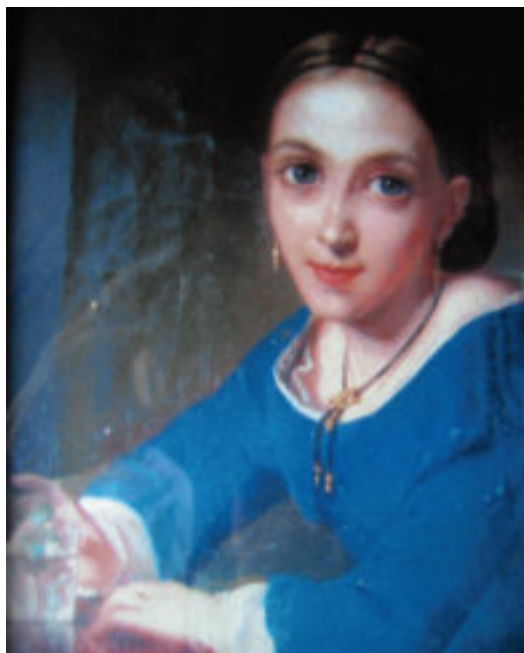
» *Brudgommen var ungkarl
Jacob August Christian Riise,
31 år gammel* «

A.J.C. Riise var født den 7. marts 1825 som ældste søn af amanuensis ved Det Kgl. Bibliotek Jacob Riise (1791-1872) og Jensine Emilie f. Hansen, der boede i Peder Hvidtfeldtsstræde matr.nr. 99 og 100 i København. Han blev døbt i Frue Kirke den 3. juni samme år. I 1826 og 1828 fødtes yderligere sønnerne Carl og Martin. Faderen var aktiv på flere litterære områder. Foruden sit virke ved Det Kgl. Bibliotek var han oversætter (bl.a. af Coopers "Den sidste Mohi-

*Malermester Riise blev født i
København den 7. marts
1825.*

Riise blev gift med Caroline Emilie Thorup, hvis familie var dybt rodfæstet i det frederiksborgske forlystelseliv.

kaner”), forlægger og forfatter af geografiske værker samt fra 1829 antikvarboghandler. Fra midt i 1830'erne er han ikke mere biblioteksamanuensis, men optræder med titlen kammersekretær, dvs. tilsynsførende med kongen, Frederik VI's, private midler. Han var stadig boghandler, og af Vejviseren 1834 fremgår, at han havde butik på Børsen foruden på adressen Vimmelskaflet matr.nr. 137.

Riise i malerlære

Men selv om Jacob Riise altså var et udpræget bogmenneske, var det ikke den vej, han ville anvisе sine sønner. Af de to yngre blev den ene ministeriel embedsmand, og den anden optræder i 1880 som premierløjtnant. August blev sat i malerlære hos hofmaler C.P. Kongslev, hvor han som med-lærlinge fik de senere kendte kunstmålere Julius Exner og Carlo Dalgas. Han fulgte undervisningen for håndværkere på Kunstakademiet og lagde en sådan dygtighed for dagen, at han allerede i sin læretid blev betroet at dekorere et af lofterne i Thorvaldsens Museum (rum nr. 31). Han var endvidere blevet udset til at deltage i fregatten Galatheas jorðomrejse 1845-47, men måtte afstå herfra af private grunde, muligvis moderens sygdom - hun døde i 1848.

*» August blev sat
i malerlære hos hofmaler
C.P. Kongslev «*

Kun 22 år gammel fik han i 1847 titel af malermester, og på samme tid indtrådte han i Borgervæbningen, hvor han snart avancerede til officer

og sluttede som kaptajn. I 1850 finder vi ham i Vejviseren som malermester på adressen Frederiksberggade 13 (altså den vestligste del af ”Strøget”) og i 1855 i Springgade 35, som han også står som ejer af (Springgade ændrede senere navn til Pilestræde).

Svigerfamilie fra Frederiksberg

Men så er det, at han møder den smukke traktordatter fra Frederiksberg, bliver gift med hende, og for en tid slår de sig ned i den lille slotsby lige uden for hovedstadens volde. Svigerfaderen ejede det kendte og populære forlystelsesetablisement ”Sommerlyst”, beliggende på Frederiksberg Runddel, hjørnet af Frederiksberg Allé og Allégade, hvis bygning – opført 1855 af arkitekten H.C. Stilling – indgår i vore dages ”Aveny Teatret”.

Det er nærliggende at forestille sig, at Riise har haft malerarbejde på det nyopførte etablisement og ved den lejlighed har gjort den unge jomfru Thorups bekendtskab. C.M. Thorups svigerfar, Reimert Kehlet, og dennes broder, Christian Kehlet, ejede desuden henholdsvis ”Rosenlund” og ”Alléenberg”, to andre forlystelsesetablisementer i området, så Riise var i sandhed kommet ind i en familie dybt rodfæstet i det frederiksbergske forlystelsesliv.

Det lader til, at Riise virkelig var brudt op fra det indre København og havde i sinde at etablere sig på Frederiksberg. I de følgende år optræder han som bosiddende skatteborger på forskellige adresser i Allégade: 1857-58 som lejer hos gård-ejer Søren Madsen (nuværende nr. 20 A-B), i 1859 hos svigerfaderen C.M. Thorup og i 1860 hos traktør Niels Jensen.

Riise opfører sin første ejendom

I disse år blev familien forøget med to børn: Viggo Carl Jacob (1857-1905) og Agnes Augusta Emilie (1859-1919), og denne omstændighed sammen med malermesterens blomstrende

Vinterstemning fra villaen Allégade 5, ca. 1890.

*Som medlem af Det Kgl.
Skydeselskab skulle Riise
"give skrive", hvilket betød, at
han på en cirkelrund
træskrive skulle male et motiv
efter eget valg.
Hans nybyggede hus i
Allégade kom til at udgøre
den nederste del af motivet.*

forretning har gjort tanken om at erhverve en fast, større bolig aktuell.

Lejligheden hertil bød sig, da staten satte et mindre areal i Allégade på auktion. Det var en del af den gård op til nordsiden af Runddelen, der siden 1699 havde hørt til Prinsens gård, for-

løberen for Frederiksberg Slot. Her var der fra gammel tid stalde og remiser, og her var der også gartner- og slotsforvalterbolig. Efter dronning Marie Sofie Frederikkes død i 1852 var slottet opgivet af hoffet, og man havde nu ikke mere brug for disse bygninger, hvorfor en del af arealet i 1860 blev sat på auktion. Den således

udskilte parcel fik matr. nr. 1 o af Frederiksberg by, og det blev malermester Riise, der fik budet.

Allerede samme år stod bygningen færdig, og familien Riise kunne flytte ind. Året efter – 1861 – blev han optaget som medlem af Det Kgl. Skydeselskab og ”gav skive”. Det var på dette tidspunkt en mere end 100-årig tradition, at skydebrødrene i forbindelse med optagelsen i selskabet lod udfærdige en cirkelrund træskive med et påmalet motiv efter eget valg, nogle et våbenskjold, andre et allegorisk eller humoristisk motiv; en stor gruppe skydeskiver viser en eller flere bygninger, som har spillet en rolle for den pågældende. Til denne gruppe hører malermester Riises skydeskive. Dens hovedmotiv er orlogsskibe ankeret op ud for Nyholm, men herunder er der et lille felt med hans nybyggede hus i Allégade, en af de ganske få afbildninger fra før diverse ombygninger havde sløret dets oprindelige udseende.

På denne adresse finder vi Riise i Vejviseren i årene 1861-64, og det er også på denne adresse, han bliver sat i skat i samme periode. Det var altså hans helårsbolig, og det er derfor ukorrekt, når huset undertiden omtales som ”Riises Landsted”. ”Riises villa” må være den rigtige betegnelse.

Familien forøges og villaen udvides

Det ikke ganske lille hus synes snart at være blevet for småt for Riise og hans familie. I 1861 var familien blevet forøget med endnu et barn, sønnen Axel Martin Christian, og samme år blev der indrettet tre værelser og et køkken i tagetagen ud over det ene værelse, som var her siden opførelsen. To år senere blev frontispicen forhøjet til en egentlig muret kvist, hvilket gav mulighed for indretning af en rummelig stue på 1. sal.

» I 1864 solgte
Riise Allégade 5 og forlod
Frederiksberg «

Men om det nu var pladsforholdene i villaen eller malerforretningen, der krævede det: I 1864 solgte Riise Allégade 5 og forlod Frederiksberg for med sin virksomhed og sin familie at etablere sig i København. Når Riise blev optaget i Skydeselskabet viser det, at han var en mand af betydning, dvs. at han havde en stor og blomstrende forretning, og det kunne han næppe have haft

udelukkende på Frederiksberg, som – selv om det var en by i stærk udvikling – endnu kun var en beskedent bydannelse. Han må helt givet have haft de fleste af sine opgaver i selve hovedstaden.

*"Indkørslen til Allégade 5" -
maleri af maleren Kristian
Kongsbøll, der boede i
Allégade 5 fra 1912-1913,
og i den periode malede flere
motiver fra stedet.*

En del af dem kender vi til. Han havde malerarbejde på Børsen i forbindelse med, at den blev erhvervet af Grosserersocietetet i 1857, på Kommunehospitalet, da det blev opført i 1859-63, på det af Københavns Kommune ejede Sankt Hans Hospital, og han var i mange år Marineministeriets faste malermester (jfr. orlogsskibene på hans skydeskive).

Men især én sag har antagelig været afgørende for Riises beslutning om at rykke teltpælene op og flytte tilbage til København. I 1859 var der blevet vedtaget en lov, hvorefter flåden og dens etableringer skulle overflyttes fra Bremerholm, dvs. Gammelholm, til Nyholm. Herved blev det meget store område tæt på byens centrum, hvor byggeriet af flådens skibe var foregået siden Kong Hans' tid, frigjort til andre formål. Arkitekten Ferdinand Meldahl udarbejdede en gade- og udstykningsplan, og i løbet af de næste 10-20 år blev Gammelholm bebygget af private bygherrer, helt overvejende med boligbyggeri, der var tæt og højt, fordi staten ønskede at indkassere størst mulig profit på salget.

Riise var en af de bygherrer, der så mulighederne på Gammelholm. Han sikrede sig hele fem grunde, som han gik i gang med at bebygge. Hans første byggeri var et stort boligkompleks

på hjørnet af Holmens Kanal og Niels Juels Gade. Det blev opført i 1865-66 efter tegninger af arkitekten Theodor Sørensen, ”hvis stil repræsenterede det, 1860’erne forstod ved rokoko”, som arkitekturhistorikeren Knud Millech har formuleret det. I en af disse nye og elegante herskabslejligheder flyttede familien Riise ind, da den forlod det landlige Frederiksberg.

*» Malermester Riise
var en mand med et stort
behov for at engagere sig
og sætte ting i gang «*

Men Riise byggede videre. Samtidig med at J.D. Herholdts prægtige nationalbankbygning rejste sig på hjørnet af Holmens Kanal og Havnegade, opførte Riise på parcellen bagved med hovedfacade ud til Havnegade (nr. 3) et stort kompleks, hvis forreste del udgjordes af herskabslejligheder, mens den bageste blev til ”Gammelholms Selskabslokaler”, hvori bl.a. indgik en fornemt udstyret ”spejlsal” med ovenlys. For dette byggeri stod to af tidens mest fremtrædende arkitekter, Vilhelm Dahlerup og J.H. Nebelong.

Da komplekset stod færdigt i 1869, flyttede Riise selv ind i forhuset, og her blev han boende resten af sit liv.

Malermester Riise som Tivoli-direktør

Samtidig ombyggede han ejendommen på hjørnet af Holmens Kanal og Niels Juels Gade til ”Hotel Kongen af Danmark”, der blev et af Københavns meget kendte hoteller, indtil det blev nedrevet i 1964 for at give plads for Arne Jacobsens nye Nationalbank.

”Hotel Kongen af Danmark” solgte Riise efter få år, men Havnegadekomplekset forblev i familiens eje, indtil det i 1912 blev overtaget af Staten for at give plads for en udvidelse af Nationalbanken tegnet af Martin Borch. Som bekendt har både Herholdts oprindelige bankbygning og Borchs udvidelse, ja hele karréen måttet vige for Arne Jacobsens bygning.

Men malermester Riise var en mand med et stort behov for at engagere sig og sætte ting i gang. I 1872 tilbød han at forestå en sanering af en af byens største boligsociale skamletter, Peder Madsens Gang, og hans projekt var sikkert blevet gennemført, hvis ikke en anden af

tidens foretagsomme mænd, C.F. Tietgen og hans konsortium, havde overtaget idéen og udmanøvreret ham.

I stedet blev han i 1873 indvalgt i Tivolis bestyrelse, og i årene 1879-82 var han endog Tivolis administrerende direktør. Og da voldene faldt og fæstningsterrænet skulle bebygges i 1870'erne, var det ifølge "Dansk Folkeblad" 3. juni 1877 Riise, der havde udarbejdet planerne.

Riises villaer i Helsingør

Riises rastløse aktivitetstrang førte ham nu et godt stykke uden for hovedstadsområdet. I 1880 besluttede Helsingør Kommune at sælge nogle strandarealer nord for byen. Riise købte tre af de 12 par-

Et smuk døroverligger i stuk er en af de fine detaljer fra Riises villa.

celler og opførte her fem villaer, som han udlejede. Samtidig købte han Stenholt Mølle syd for Esrum Sø, hvortil der ud over mølleriet også hørte landbrug og fiskeret på søen. Denne ejendom udlejede han til sin søn Viggo. Endelig købte han i 1882 Marienlyst Badeanstalt af Helsingør Kommune og omdannede straks efter ejendommen til et aktieselskab, som han selv blev direktør for.

» A.J.C Riise døde den 5. juni 1883, kun 58 år gammel «

Samme år havde han købt Vamdrupgård i Ribe Amt, som han overdrog til sønnen Viggo, antagelig for at denne skulle flytte til denne meget større gård, hvorefter Stenholt skulle sælges. Men midt i denne hektiske aktivitet døde A.J.C. Riise den 5. juni 1883, kun 58 år gammel. Hans kone var død allerede i 1877. De tre ældste børn var voksne, men familien havde i 1869 fået en efternøler, datteren Louise Johanne Dorothea, der ved faderens død kun var 14 år gammel. Hun kom antagelig i huset hos sin søster Agnes og dennes mand Herman Wittmaack, der overtog Havnegade 3 og fortsatte driften af "Gammelholms Selskabslokaler".

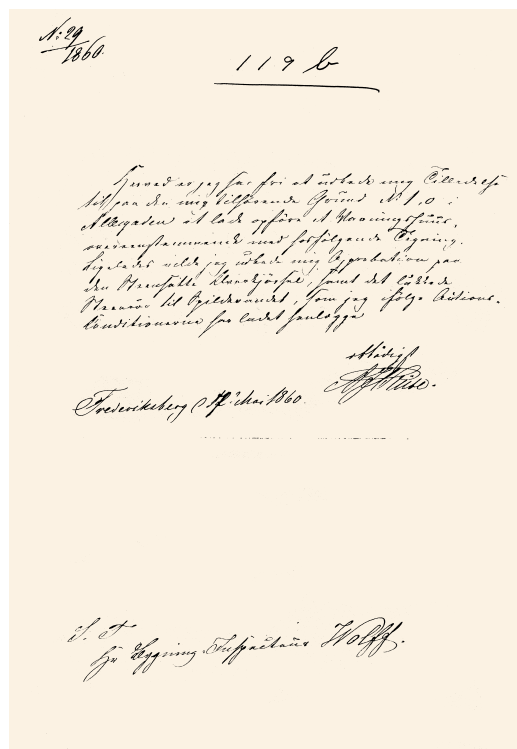
Riises villa

Malermester A.J.C. Riise var en handlingens mand. I foråret 1860 havde han fået hammer-slag på matr. nr. 1 o, den 18. juli samme år blev skødet tinglyst, men allerede den 17. maj kunne han indsende sit byggeprojekt til godkendelse hos Frederiksberg Kommunes bygningsinspektør. Ansøgningen er ganske kort; han henviser til den vedlagte tegning og anmoder desuden om godkendelse af en stensat overkørsel (over grøften i Allégade) samt et lukket stenrør til spildevandet, som han ifølge auktionskonditionerne skulle lægge. Bygningsinspektøren, H.C.H. Wolff, lod andragendet underkaste den sædvanlige behandling hos de kommunale myndigheder og kunne så den 3. juli påtegne såvel ansøgning som tegning sin approbation.

Tegningen viser da også alt, hvad myndighederne behøvede at vide: En grundmuret bygning med halvvalmet tegltag og to skorstene, en facade med et fremhævet midterparti på tre fag med relieffer over åbningerne og kronet af en trekantfronton med palmetteformede akroterier.

Midtpartiet, hvis midterfag er en havedør, flankeres af sidepartier på hver to fag. Den pilaster-

indfattede hovedindgang er placeret midt i nordgavlen. I det indre er der tre rum til havsiden og tre til bagsiden, adskilt af en gang på langs af bygningen. Køkkenet med komfur, spisekammer og trappe til loftet er i det nordvestlige hjørne, lige til højre for indgangen. Der er kæl-

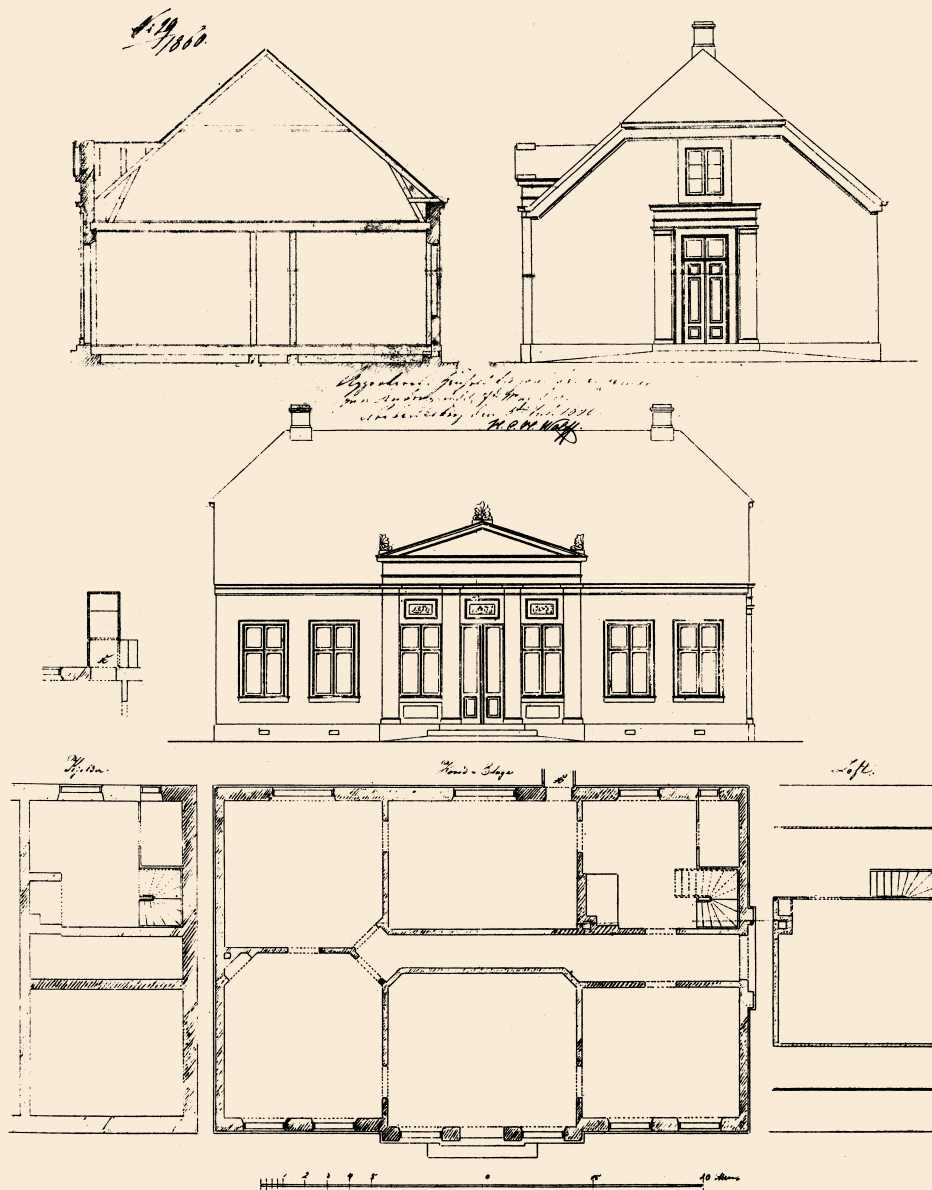
Riises ansøgning til Frederiksbergs bygningsinspektør - med gotisk håndskrift, men med følgende ordlyd:

Herved er jeg saa fri at udbede mig Tilladelse til paa den mig tilhørende grund No. 1, o i Alleegaden at lade opføre et Vaaningshuus, overensstemmende med hosfølgende Tegning. Ligeledes vilde jeg udbede mig Approbation paa den Steensatte Overkørsel, samt det lukkede Steenrør til Spildevandet, som jeg ifølge Auctions-Conditionerne har ladet henlægge.

Ærbødigst
A.J.C. Riise
Frederiksberg
d. 17. Mai 1860

S.T.
Hr. Bygnings-Inspecteur
Wolff.

Den tegning af Allégade 5,
som Riise i maj 1860 ind-
sendte til godkendelse hos
bygningsinspektør H.C.H.
Wolff på Frederiksberg.

Til venstre for grundplanen
af stueetagen ses kælderen og
til højre ses loftetagen.

Gipsrelieffet over hoveddøren, "Amor bunden hos gratierne", efter Thorvaldsens original var så medtaget af vind og vejr, at der under restaureringen i 1979 måtte fremstilles nye gipsafstøbninger.

der under de to nordligste fag og på loftet et pigeværrelse, også i nordenden.

Et nobelt senklassicistisk hus uden den villakaraktter, som fra midt i 1840'erne var blevet opført netop på Frederiksberg, men til gengæld helt i pagt med de andre huse i Allégade.

Kun godt to måneder senere, den 13. september, blev råhuset optaget i brandforsikringen. Beskrivelsen her lyder således:

- a. Hovedbygningen 16 fag, lang 24, dyb 15 alen, 1 etage høj, opført af grundmur 1 sten, med tegltag hvorunder zinkrender til bagsi-

den og jernrender til forsiden. På forsiden er et fremspringende midterparti med frontspids dækket med bliktag, jernsolbænke under vinduerne. I bygningen er to skorstene, og den er indrettet til en korridor hvorved 5 værelser, køkken og spisekammer, alt med gipslofter, pudsede vægge, fyldingsdøre og dobbelte vinduer, værelserne panelede og trukne gesimsers under loftet, træværket til dels malet, værelserne mangler gulv. Under køkkenet er en viktualiekælder, 7 alen i □ [kvadrat]. På loftet er et gipset værelse, ej færdig. I øvrigt er loftet i ét rum. Takseres pr. alen 200 rdl., er 4800 rdl. – Gasledningen i bygningen fra hovedrøret i vejen tax. 250 rdl.

- b. Staldbygning i nord, 8 fag, lang 13 , dyb 8 al, 2 etager høj, halvtagsbygning af mur og bindingsværk med tegltag. 1. etage indrettet til stald for 2 heste, vognport med plankegulv og kammer med do. Gulv, overalt gipslofter. 2. etage der går igennem til under taget i ét rum. Under taget er jerntagrender. Takseres à fag 90 rdl., er 720 rdl.

Desuden beskrives et hønsehus vest i gården samt hegn om ejendommen.

Lidt over en måned senere stod villaen helt færdig og blev den 20. oktober igen beskrevet i brandtaksationsprotokollen. Af nye oplysninger kan anføres:

”5 værelser med fuld panel til forsiderne, brystpanel, tapetserede og oliemalede vægge, trukne gesimser og rosetter, endvidere til køkken og spisekammer. I det ene værelse er en vaskeindretning med zink og porcelænskumme med afløbsrør og haner. Vinduerne i denne etage er med udvendige skodder. Til loftet er en trappe til et gipset og panelet pigekammer. Resten af loftet til tørreloft og pulterkammer. I lokalerne er ferniserede gulve, gipslofter, overalt indlagt gasledning med kroner og lampetter i værelserne”.

Vurderingen er nu forhøjet til 6000 rdl. Desuden nævnes fire kolonneovne (dvs. kakkelovne af søjleform), en taffelovn (en lav ovn, velsagtens i pigekammeret) samt et komfur. Endvidere er tilkommet et hønsehus og en latrinbygning.

De to sydligste stuer har siden engang i sidste halvdel af 1800-tallet været udsmykket med malede dekorationer i brunlige toner, forestillende masker, frugtranker, beslagværksornamentik m.m. Dekorationerne, der er karakteristiske for tiden, men efterhånden ret sjældne, er det fristende at tilskrive malermesteren selv eller hans medarbejdere, men de kan også stamme fra en lidt senere periode.”

Hvem var arkitekten bag Riises villa?

Den tegning, som Riise indsendte til bygningsinspektørens godkendelse, er desværre usigneret, så vi ved ikke, hvem arkitekten er. Men der er dog nogle muligheder, som kan fremlægges.

For det første er det muligt, at Riise selv kan have udført tegningen. Han havde modtaget Kunstakademiets uddannelse for håndværkere og havde måske i den sammenhæng snuset lidt

Løfterne i to af stuerne i Riises villa er udsmykket med malede dekorationer i brunlige toner.

Dekorationerne, der forestiller masker, frugtranker, beslagværksornamentik m.m., stammer fra sidste halvdel af 1800-tallet.

til arkitekturen. Og han havde som malermester haft med færdiggørelsen af adskillige nybygninger at gøre, som kunne have inspireret ham.

At tegningen er udført helt professionelt udelukker vel ikke Riise selv, men peger dog nok snarere på en arkitekt eller i hvert fald på en talentfuld murermester. Mange arkitekter byggede i disse år på Frederiksberg, men når det drejer sig om villaer, er der især to navne, der må nævnes: J.D. Herholdt og Henning Wolff.

Herholdt var foregangsmanden inden for villabyggeriet: I 1846 havde han opført "Tårnborgh",

som man kunne kalde alle villaers moder, og i 1852 xylograf Kittendorffs villa, der afgørende brød med gængse arkitektoniske regler. Hans utraditionelle bygninger leder dog slet ikke tanken hen på Riises villa. Wolffs navn er knyttet til en lang række villaer opført i årene 1863-76, men i 1860 var han den bygningsinspektør, som Riise indsendte sit andragende til, og alene af den grund må han nok udelades.

H.C. Stilling, der havde opført "Sommerlyst" for Riises svigerfar, byggede også villaer på Frederiksberg og er afgjort en mulighed. Men størst interesse knytter der sig dog til arkitekten N.S.

Nebelong, kendt for adskillige storartede bygninger, bl.a. Københavns første vandværk i Studiestræde fra 1859 og J.C. Jacobsens villa (den tidligere æresbolig, nu kendt som Carlsberg Akademi), opført 1853.

Han var en af de sidste eksponenter for senklassicismen, altså netop den stilart Riises villa er opført i. Men hertil kommer, at han i 1850 havde opført et hus, Sølyst på Vedbæk Strandvej, som har så meget tilfælles med Riises villa, at der nødvendigvis må være en forbindelse mellem de to bygninger.

Det er bygningskroppen med det trefags midterparti, men især er det udformningen af frontispicen med palmetteformede akroterier, der knytter dem sammen. Riise kan som malermester have virket ved bygninger opført af Nebelong, f.eks. Carlsbergs hovedbygning, hvor der kan have været brug for hans særlige dekorative evner.

Kort sagt er der meget, der taler for, at Nebelong er Riises arkitekt. Men der er en lille finthe: Tegningerne til Nebelongs Sølyst var blevet publiceret allerede i 1853 i C.M. Tegners Arkitektoniske Album, og andre arkitekter og murermestre kan have ladet sig inspirere af dem.

Behov for udvidelser

Sidst på året 1860 stod villaen altså færdig, og man må antage, at familien er flyttet ind. Men det varede ikke længe, før Riise begyndte at udvide i tagetagen. Allerede i 1861 ansøgte han byggesmyndigheden om at måtte indrette tre værelser og et køkken og i den forbindelse opsætte en kvist til gårdsiden.

På den indsendte tegning ses to af værelserne ud til sydgavlen, hvor der i forvejen var to vinduer, mens det tredje og køkkenet er placeret ved siden mod gården. Adgangen er fra trappen gennem køkkenet, og værelserne står i forbindelse med hinanden, så det er altså en lille selvstændig lejlighed, der er indrettet her. Hvem den er indrettet til, melder kilderne ikke noget om.

Men denne udvidelse kunne ikke gøre det. I januar 1863 ansøger Riise om at måtte ”forhøje frontispisen”, så den blev til en egentlig muret kvist med tre vinduer indskudt mellem hovedgesimsen og frontispicen. Akroterierne synes forsvundet ved samme lejlighed. Forandringen, der gav bygningen yderligere lighed med Nebelongs Sølyst, indebar, at der nu blev lagt en stor stue til lejligheden i tagetagen, og at nogle af de ældre skillevægges placering blev ændret. Pigeværelset blev opretholdt.

I 1888 gennemgik Riises villa en gennemgribende ombygning under den daværende ejer, grosserer Niels Nielsen, der forlængede villaen med 2-3 meter mod nord.

Skiftende ejere af Riises villa

Den 17. august 1864 blev Allégade 5 tilskødet grosserer William Høegh Smith. Han indledte en ny æra i husets historie, idet der nu blev lejet ud. Allerede det første år havde han to lejere, og således fortsatte det de følgende mange år, ja i

perioder boede der hele tre lejere foruden ejeren selv.

I Smiths ejertid blev der optaget en ny brandtaksation, dateret 3. januar 1865. Heri nævnes den allerede omtalte murede kvist og desuden et

kombineret vaskehus, lokum og hønsehus i bindingsværk samt et såkaldt blomsterhus, der var bygget på hovedbygningen og havde en dør ind til denne. Det var af grundmur og med zinktag, havde brækkede hjørner, fire fag vinduer og en glasdør til haven. I loftet var der en glaskuppel. En bygning af det beskrevne ydre ses ved villaens sydgravl endnu på et fotografi fra 1945. I virkeligheden var både vaskehuset og blomsterhuset opført i Riises ejertid, idet de ses på hans skydeskive fra 1862, men de var ikke brandforsikret af ham. Det samme var tilfældet med den forhøjede kvist.

Grosserer Smith beholdt kun villaen i tre år. I 1867 solgte han den til kaptajn Peter Christian Bjørn, som døde allerede efter et år, og hvis enke 21 år senere – i 1888 – solgte til grosserer Niels Nielsen. Samme år lod denne, ved murermester Rasmus Pedersen, Frederiksberg, foretage en ganske gennemgribende ombygning af villaen, idet han forlængede den med 2-3 meter mod nord – ind mod Lorry – samt etablerede en muret kvist med tre vinduer til bagsiden, svarende til den der allerede var til forsiden.

I forlængelsen blev der plads til en god bred toløbstrappe til overetagen, et smalt pigekammer, en forstue samt et stort værelse mod haven. I stueetagen blev der desuden taget fra midter-

værelset til gården til et fadebur. I overetagen medførte ombygningen tilsvarende forandringer.

I hver af etagerne var der altså nu en lejlighed på seks værelser samt køkken. Det bemærkes, at der stadig var en smal trappe fra køkkenet til overetagen, men at den så anderledes ud end på Riises tegning.

Samme år forlængede han staldbygningen, så den nu kom til at strække sig langs hele bagskallet. Tilbygningen benævnes ”lager”. I 1895 påbyggede Niels Nielsen endvidere en forlængelse med fladt tag ud for sydgravlen, bag ved blomsterhuset.

» De næste ca. 30 år skifter Allégade 5 ejer fem gange «

De næste ca. 30 år skifter Allégade 5 ejer fem gange: Partikulier Hans Henrik Reimer 1899, hestehandler og vognmand N.P. Hansen 1916, hestehandler Søren Madsen 1919, grosserer L.C. Boisen 1920 og endelig etablisementet ”Lorry” 1925.

I 1919 ansøgte hestehandler Madsen om til-ladelse til at opføre en glasveranda på ejendommen. Efter den medfølgende tegning har den skullet erstatte det gamle "blomsterhus" ud for sydgavlen. Men eftersom nybygningen er vist med rette hjørner, og det "ottekantede" blomsterhus stadig ses på det tidligere omtalte fotografi fra 1945, er projektet åbenbart ikke blevet til noget.

Derimod afslører den meget oplysende tegning, der er udført af arkitekt Leffland Larsen i 1919, mange andre ændringer, der må være foretaget siden 1895, men hvorom kommunens byggesagsarkiv intet oplyser. Der er således i de to smalle pigeværelser i forlængelsen mod nord blevet etableret tre toiletter, et på 1. sal og to i stueetagen, det ene med adgang fra gården, samt et soveværelse til havesiden; den smalle køkkentrappe har nu fået en indgangsdør fra gårdsiden. Det rum, der i 1888 benævnes "fadebur", er nu blevet til et badeværelse; til gengæld er en del af korridoren blevet nedlagt og lagt til et af værelserne mod gården.

Også på 1. sal er der sket ændringer. Mest iøjne-faldende er arrangementet i spisestuen mod gården, hvor der er etableret en halvrund kakkellovsniche i væggen til fadeburet fra 1888, der

nu kaldes anretterværelse. Endelig er der mod syd, på taget af "knasten" fra 1895, etableret en stor altan.

Men den største ændring er dog en tilbygning ved villaens sydvestlige hjørne. Denne bygning, der havde lavt halvtag dækket med tagpap, rummede kontor, vaskehus samt et rum der betegnes "disponibelt". Men ikke nok med det: En oversigtsplan viser desuden, at der mellem denne tilbygning og staldbygningen bageset i

Af arkitekt Leffland Larsens tegning fra 1919 fremgår en af de større ændringer ved Riises villa, nemlig en tilbygning med lavt halvtag ved villaens sydvestlige hjørne.

*Digteren Viggo Stuckenberg
boede til leje i Allégade 5
fra 1903-1905.*

gården er fyldt ud med en vognport eller garage. Det "disponible" rum blev i 1920 indrettet til badeværelse.

Det er også i Søren Madsens korte ejertid, at en kilde anfører et navn på villaen. Under et fotografi af den i "Før og Nu VI" fra 1920 benævnes den "Hestehandler Madsen – Virkelyst". Men navnet synes ikke at have været almindeligt brugt.

En digter og en maler

Som nævnt blev villaen efter Riises ejerperiode lejet ud. Helt frem til 1920'erne var der mindst to lejere, undertiden flere, samtidig med at flere af de skiftende ejere også boede i huset. Vejviseren (Krak) gør det muligt at følge sammensætningen af beboerne år for år. Lejerne var helt igennem pæne folk: En kaptajnsenke, en manufakturhandler, en grosserer, en justitsrådinde, en pastor emeritus, ja endog en konventualinde. De fleste påkalder sig ikke større interesse, men der er dog et par undtagelser.

I årene 1904-06 finder vi på 1. sal navnet V. Stuckenberg, let identificerbar som digteren Viggo Stuckenberg, en af 1890'ernes største lyrikere. Han tilhørte den kreds af moderne digtere, der også talte Johannes Jørgensen og Sophus Claussen, og hvis fælles talerør over for offentligheden var det litterære tidsskrift "Taarnet". Kredsens muse var Ingeborg Pamperin, som Stuckenberg giftede sig med i 1887, og som har leveret inspirationen til en stor del af hans digtning.

I begyndelsen af 1890'erne boede ægteparret i en villa på Chr. Winthers Vej, nogenlunde tæt på Slomanns Skole på Jacob Dannefærdsvej, hvor Stuckenberg underviste, men i 1894 flyttede de til landlige omgivelser i Lyngby. Her blev de naboer til slotsgartner H.D. Madsen og hans kone Clara. Naboskabet blev fatalt for begge ægteskaber. Kort fortalt stak Ingeborg af til New Zealand med Madsen i 1903, og kort efter vendte Stuckenberg tilbage til Frederiksberg, hvor han flyttede ind på første sal hos partikulier og hestehandler H.H. Reimer i Allégade 5. Efter et år i det fremmede under kummerlige kår døde Ingeborg for egen hånd i august 1904. To måneder senere giftede Stuckenberg sig med Clara Madsen i Frederiksberg Kirke, "og dermed gik han ind til en rolig tilværelse under

nænsom og kærlig pleje, hvad han også nok kunne trænge til” (Jørgen Andersen).

Men lykken tilsmilede ikke digteren. I foråret 1905 blev Stuckenberg alvorligt syg af nyrebetændelse. I oktober blev han indlagt på Frederiksberg Hospital, hvor han afgik ved døden den 6. december, 42 år gammel.

Fra de sidste år stammer et par digte, hvori henrydninger til Frederiksberg og boligen i Allégade indgår, således digtet ”Aften”, hvis første vers lyder:

Paa Altanen er der ganske stille,
Runddelen er gemt bag tætte Linde,
nu og da en Sporvogn hastigt klemter,
og saa hvisker atter Aftnens Vinde.

I 1913 optræder en anden kunstner på adressen, maleren Kristian Kongsbøll. Han var født 1880 i Randers, men opvokset på Frederiksberg. Sit udkomme tjente han ved en ansættelse i statsbarnernes regnskabskontor. Først i 1904 begyndte han at male, men bortset fra en enkel vinters undervisning hos maleren Rud-Petersen fik han aldrig nogen egentlig uddannelse som maler. I årene 1905-08 var han bosat i Lillerød, og her fik han sin gang hos keramikeren og maleren

*Maleren Kristian Kongsbøll
boede til leje i Allégade 5
fra 1912-1913.*

Karl Schrøder og hans kone Vitte, hvad der fik stor betydning for hans udvikling. Her traf han mange kunstnere, bl.a. maleren Knud Kyhn som blev hans nære ven, men også den unge malerinde Emma Køster, der malede hos Bing og Grøndahl, og som han blev gift med i 1909.

To af maleren Kristian Kongsbølls malerier fra Allégade 5: "Gaarden i Allegade", 1912 og udsigten til "Lars Mathiesens Minde", 1913.

Det unge kunstnerægtepar boede først i en lille lejlighed på Paludan Müllers Vej på Frederiksberg, men i 1912 flyttede de til Allégade 5 i stueetagen, som de dog måtte dele med husets ejer, hestehandler og vognmand Niels Hansen. De fredelige omgivelser gav Kongsbøll motiver til mange malerier: Havelysthuset i sol, stakittet mod Allégade, gyngen i haven, udsigten til

"Lars Mathiesens Minde", indgangspartiet til Frederiksberg Have, indkørslen til Allégade 5, gården samt flere interiørbilleder fra huset.

I januar 1913 kom Kongsbøll til at rive sin hånd på et rustent søm, men skønt han blev tilset af en læge, fik han tre uger efter stivkrampe og døde under store lidelser på Frederiksberg

Hospital den 31. marts samme år. Herved blev en lovende kunstnerkarriere alt for tidligt afbrudt. Emma Kongsbøll blev med sin lille datter Birte boende i Allégade 5, i begyndelsen stadig i stuelejligheden, men senere på 1. sal. I en periode har hun åbenbart kun haft et par af værelserne på 1. sal, men fra 1920 havde hun hele etagen. Emma Kongsbøll boede her helt til 1940. Hun døde i 1944.

Forlystelse, teater, musik og revy

Naboejendommen, Allégade 7, havde siden begyndelsen af 1800-tallet været traktørsted, de første mange år Lars Mathiesens "Håbet", og efter hans død i 1852 kaldet "Lars Mathiesens Minde". Nr. 9 var det endnu ældre traktørsted "Enighedslyst", senere sangerindepavillonen "Café Chantant". Det blev i 1896 købt af en vis Lorry Feilberg, der yderligere erhvervede nr. 11 i 1909 og nr. 7 i 1913 og her skabte forlystelses-etablisementet "Lorry" med fantasifulde indretninger som "Riddersalen", "Drachmannkroen", "Guldaldersalen" og "Landsbyen". Lorry Feilberg døde i 1917, men etablisementet blev ført videre i hans ånd i yderligere ca. 60 år.

I 1925, mens det endnu gik godt for "Lorry", erhvervede etablisementet også Allégade 5, vel sagtens med henblik på en fremtidig udvidelse af aktiviteterne. Foreløbig skete der dog ingen større ændringer i anvendelsen. Stuelejligheden, der hidtil havde været beboet af husets ejer, blev nu taget i brug af "Lorry", formentlig til kontor og lager, mens lejligheden ovenpå fortsat blev lejet ud til den mangeårige beboer, Emma Kongsbøll. Først i 1944 ophørte lejligheden på 1. sal med at være bolig, og "Lorry" tog selv hele huset i anvendelse. Fra 1950 var der i stueetagen en virksomhed, der fremstillede persienner og lampeskærme, og på 1. sal var der systue for damekonfektion.

Allégade 5, 1949.

I 1970'erne havde "Jytte Abildstrøms Teater/Riddersalen" til huse i Allégade 5.

På det nederste billede ses Jytte Abildstrøms "reklamefigur", som hun i 1974 blev pålagt at fjerne fra Allégade 5.

Også for den idylliske have gik det tilbage. I 1940 blev der her – midlertidigt – opsat et cir-kustelt, og senere samme år blev haven inddra-get til indretning af en branddam, en foranstalt-ning der var affødt af Danmarks besættelse 1940-45 og de bombeangreb, byen i denne periode blev udsat for.

I 1958, da der for længst ikke mere var brug for branddammen, ansøgte Lorry om tilladelse til at måtte opstille en benzintank på fortærrænet, og da dette blev afslået af kommunen, ønskede man at anlægge en parkeringsplads her. Også dette blev afslået, men ejeren savnede ikke idéer og spillede nu ud med en ansøgning om at måtte opføre et toetages motel her. Alle disse forslag var dømt til afvisning, da der fra gammel tid var tinglyst en servitut på Allégades forhaver om, at de ikke måtte bebygges, men skulle bevares som haver. Branddammen fik lov at blive liggende som et ganske kønt spejl bassin helt frem til 2006.

Erhvervsvirksomhederne i villaen var oprindelig kun blevet tilladt på begrænsede åremål, men i 1962 havde kommunen opgivet tanken om gen-indretning af boliger i huset og forlængede nu tilladelsen til anvendelsen som fabrik for lampe-skærme og systue for damekonfektion uden tidsbegrænsning.

Teater i Allégade 5

I 1970 gør teatermennesket Jytte Abildstrøm sin entré i Allégade. Gennem 1960'erne havde hun spillet revy samt dukketeater for børn, og hun havde efterhånden samlet et hold af lidt "skøre" skuespillere og skribenter. Nu lejede hun og den øvrige brogede flok Riddersalen af Lorry for at opføre P. Fristrups gamle parodifarce "Svend, Knud og Valdemar", som blev en stor succes. Oprindeligt skulle det kun have været et midler-tidigt lejemål, men efter nogen tid udviklede det sig til at blive den selvejende institution "Jytte Abildstrøms Teater/Riddersalen". Der er opført børneforestillinger, men også avantgarde-teater, revykomedie m.m., og den ukuelige institution fungerer fortsat i bedste velgående.

I Jytte Abildstrøms lejemål indgik også Allégade 5. Virksomhederne havde forladt villaen, og teater-folkene rykkede ind i den nu meget forfaldne byg-ning og brugte lokalerne til værksteder og opbe-varing af rekvisitter. I 1974 fik de fra kommunen pålæg om at fjerne "en reklamefigur opsat i det bag stakittet ved gaden plantede buskads i haven foran "Virkelyst", Allégade 5". Huset havde det dårligt. Mange års manglende vedligeholdelse havde sat sit præg på det ydre, og indenfor stod det ikke meget bedre til. Denne bogs forfatter erindrer i 1975 at have set besynderlige arrange-

menter med plastikfolie, der skulle opsamle indtrængende regnvand og lede det hen til køkkenvasken i tagetagen. Plastikfolie var ligeledes sat fast med tegnestifter foran de utætte vinduer, og forfaldet kombineret med rodet af kulisser og kostumer gav den besøgende det indtryk, at det var sidste station før en nedrivning. Men sådan kom det ikke til at gå.

Musikbibliotek og Revymuseum

I december 1975 rettede Det særlige Bygningssyn en henvendelse til Etablissementet Lorry A/S, hvori man oplyste, at Bygningssynet overvejede muligheden af fredning af Lorrys bygninger og forepurgte, hvorledes etablissementet ville stille sig hertil. Lorry svarede straks, at det ville man modsætte sig, og sagen fik nu lov at hvile en tid.

Det stod efterhånden klart, at Lorry sang på sidste vers. Forlystelserne med optræden og musik til spisning appellerede ikke længere til publikum, økonomien var elendig, og hele indtrykket var slidt. Man kunne når som helst forvente, at etablissementet ville lukke og bygningerne blive solgt, formentlig med nedrivning til følge.

I foråret 1977 indstillede Det særlige Bygningssyn til Miljøministeriet, at hele husrækken Allé-

gade 5-11, dvs. det egentlige Lorry samt Riises villa, blev fredet i klasse B. En måned senere meddelte Frederiksberg Kommune, at den var i færd med at overtage Allégade 5-11 "for at bevare ejendommen og det helt specielle frederiksbergske miljø", og altså ikke ville modsætte sig fredning. Til gengæld ansøgte den om stats-tilskud til istandsættelse af bygningerne.

Op gennem 1970'erne var der flere gange på finansloven blevet reserveret en større bevilling til gennemførelsen af istandsættelsesarbejder på fredede bygninger tilhørende kommuner, stiftelser, selvejende institutioner og lignende som led i beskæftigelsesarbejder til afhjælpning af arbejdsløsheden. Disse midler blev forvaltet af Det særlige Bygningssyn, som i januar 1978 kunne tilbyde Frederiksberg Kommune 500.000 kr. til istandsættelse af Allégade 5 under forudsætning af, at kommunen stillede et tilsvarende beløb til rådighed.

Kommunen, der nu havde overtaget ejendommen, tog imod tilbuddet og havde allerede ladet Karsten Rønnøws Tegnestue foretage en opmåling af bygningerne samt udarbejde flere mulige projekter til restaurering af villaen. Bl.a. overvejedes det at fjerne alle tilbygninger, herunder også udvidelsen fra 1888, ligesom der også blev

Mange års manglende vedligeholdelse samt et rod af kulisser og kostumer gav i 1970'erne Allégade 5 et trist og medtaget udseende.

I 1978 overtog Frederiksberg Kommune Allégade 5 og en større restaurering blev igangsat.

udarbejdet en tegning, der viste en tilsvarende forlængelse mod syd, altså en anden måde at få genoprettet symmetrien på. Bygherren, Frederiksberg Kommune, foretrak imidlertid en mellemøsning: De uregulære tilbygninger mod syd blev fjernet, mens forlængelsen fra 1888 skulle bevares. Dette blev godkendt af Det særlige Bygningssyn.

Selve restaureringsarbejdet blev påbegyndt i april 1978 med nedrivning af tilbygningerne mod syd, og så snart Jytte Abildstrøms teater havde tømt villaen for kulisser m.m., gik man i gang med at renovere taget. Den meget medtagne og forbyggede gårdside blev nymuret med ændring af vinduernes placering samt af gavlkvi-

sten, hvis meget store vinduer fik samme størrelse som de modstående kvistvinduer til havesiden. I sydgavlen blev de to døråbninger i stueetagen og altandøren i overetagen ændret til vinduer.

De tre gipsrelieffer af Thorvaldsen over hovedøren og de flankerende to vinduer mod øst (havesiden), forestillende "Amor bunden hos gratierne", "Amor kærtegner den tro hund" og "Amor virker et net for at fange en sommerfugl" var så nedbrudte af mange års regndryp, at de ikke kunne restaureres. Der blev i stedet fremstillet nye gipsafstøbninger af Thorvaldsens Museum.

Indvendig blev der foretaget understøbning af midterskille rummet, hvormed arbejderne med husets istandsættelse kunne afsluttes i juli 1979.

Det var blevet besluttet, at bygningen skulle anvendes som musikbibliotek – en afdeling under Frederiksberg Kommunes Hovedbibliotek – og et nyt arkitektfirma, Hougaard Nielsen og Nørgaard Pedersen, tog over. I princippet blev den indvendige rumfordeling opretholdt, dog blev midtergangen nedlagt, ligesom skillevæggen mellem de to rum i midtpartiet på 1. sal blev fjernet. Den gamle hovedtrappe blev nedta-

get, og en ny helsvingstrappe med adgang fra det tidligere køkken blev etableret. Musikbiblioteket kunne tages i brug ved årsskiftet 1980/81, og i den forbindelse blev ejendommen udskilt fra "Lorry" og fik matrikel nr. 119b, Frederiksberg.

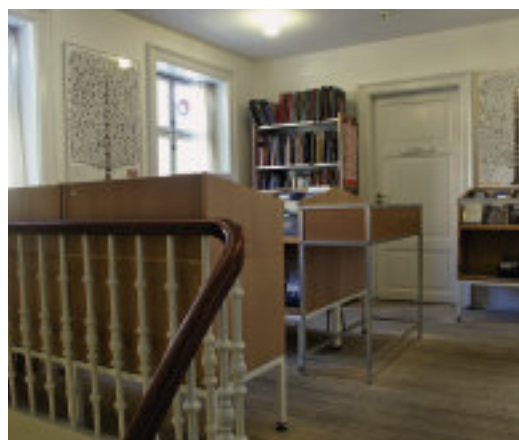
Riises villa kom til at udgøre en udmærket ramme om musikbiblioteket i en længere årrække, men i 2004 blev der foretaget en større bygningsmæssig udvidelse af Hovedbiblioteket, og musikbiblioteket flyttede "hjem" igen.

Villaen stod nu atter uden anvendelse, og i begyndelsen af 2005 købte Realea A/S bygnin-

gen og den foranliggende have af Frederiksberg Kommune.

Bygningen blev nu udlejet til Det danske Revymuseum, der hidtil havde haft til huse i den sydlige fløj ved indgangen til Frederiksberg Have fra Runddelen. I den forbindelse blev der foretaget nogle få bygningsmæssige ændringer: En udvidelse af en indvendig døråbning i stueetagen og opsætning af to lette skillevægge på 1. sal.

Revymuseet kunne åbne i de nye omgivelser i 2005.

Fra 1980-2004 havde musikbiblioteket – en afdeling under Frederiksberg Kommunes Hovedbibliotek – til huse i Allégade 5.

Restaurering af Riises Landsted

I begyndelsen af 2006 tog Realea fat på en egentlig restaurering og nyindretning af Riises villa. I det indre drejede det sig i det væsentlige om istandsættelse af rummenes overflader, hvor vægge, lofter og træværk blev istandsat malermæssigt.

Husets planmæssige disposition er forblevet uændret, men de enkelte rum er efter istandsættelsen indrettet med nye faste udstillingselementer til brug for Revymuseet.

I det ydre fremstod bygningen forsømt og fejlagtigt vedligeholdt med plastmalede facader i en alt for citrongul farve.

I 2006 tog den nye ejer, Realea A/S, fat på en restaurering af Allégade 5, så villaen i dag har genvundet meget af sit oprindelige udseende.

Istandsættelsen blev derfor koncentreret om at få afrenset det alt for diffusionstætte malingslag på facaderne og på de tre relieffer på husets østvendte facade mod haven. For at beskytte den bagvedliggende teglstensoverflade skete afrensningen ad kemisk vej.

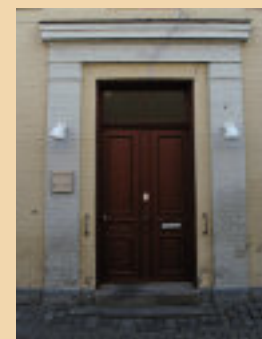
Efter afrensningen viste det sig, at facaderne var opmuret af forskelligartede teglsten i overfladestruktur og brænding, hvilket stemmer ganske godt overens med de mange til- og ombygninger, som villaen gennem tiden har været udsat for.

Den noget uensartede fremtoning blev dæmpet ved en let filtsning af et par facadeafsnit, så hele bygningen i sit endelige udtryk nu fremstår mere homogen og ensartet i overfladestrukturen.

Slutteligt er facaderne kalkede gule i en nuance, som spiller bedre sammen med de omkringliggende bygninger. Husets sokkel er genoppudset i juramørtel, og vinduerne er sammen med de udvendige døre eftergået malermæssigt. Knækkede tagsten er udskiftet med nye tilsvarende vingetegl, og bygningens kviste og inddækninger er ligeledes istandsat, så bygningen i dag har genvundet meget af sit oprindelige udseende.

Efter istandsættelse af døre og vinduer samt kalkning i en gul nuance, der spiller sammen med de omkringliggende bygninger, fremstår malermester Riises ejendom igen som en smuk Allegadevilla på Frederiksberg.

Indgangspartiet for restaurering.

Den nye have – en del af Kulturpromenaden

I 2006 påbegyndte Frederiksberg Kommune sammen med Realea en nyindretning af forhaven til Allégade 5.

Der findes desværre ingen optegnelser over, hvordan haven oprindeligt har set ud, så en egentlig rekonstruktion af den gamle have har ikke været mulig. Det har i stedet været kommunens intention at skabe et historisk romantisk haveanlæg ud fra stedets traditioner og historie og med elementerne vand, lys, græs, blomstrende buske og træer.

Det triste trådhegn og tætte buskads mod Allégade er erstattet af et enkelt, hvidmalet stakit og den meget dominerende branddam fra 1940 er

erstattet af et smukt spejlbassin med funkende lyspunkter i bunden. Bassinet er kantet med mørk granit, og der er anlagt en grussti rundt om bassinet, ligesom der er opstillet bænke.

Bassinets spejlende vandflade brydes periodevis af ”vandsøjler”, der i aften timerne belyses nedefra. Belysningen er med til at understrege haveanlæggets poetiske stemning, og også villaens facade og Revymuseets skulptur er belyst.

Haveanlægget ligger nu som en smuk og indbydende oase, der kan nydes af de besøgende i Revymuseet og af de borgere, som går en tur ad den ”Kulturpromenade”, som Frederiksberg Kommune gennem en årrække har arbejdet på at etablere.

Det nye haveanlæg ved Allégade 5 kunne indvies i januar 2007.

”Kulturpromenaden” løber i de grønne anlæg langs med Allégade fra Frederiksberg Rådhusplads til Frederiksberg Runddel, hvor der er etableret en smedejernslåge i den gamle mur, der omkranser Runddelen. Dermed er der skabt en naturlig afslutning på promenaden på den smukke historiske plads ved indgangen til Frederiksberg Have.

Med Kulturpromenaden er noget af stemningen fra det gamle Frederiksberg genskabt. De små historiske haver langs hele alléen indbyder med hver deres identitet og hver deres særpræg til

forskellige oplevelser, ligesom der i nogle af de historiske anlæg er anlagt små pladser med statuer, der har tilknytning til stedets kulturhistorie, bl.a. digteren Holger Drachmann og digteren Hans Vilhelm Kaalund.

Frederiksberg Kommune og Realea har i samarbejde skabt et historisk romantisk haveanlæg ved Allégade 5 – med vand, lys, græs, blomstrende buske og træer. Anlæggelsesarbejdet stod på i efteråret 2006.

Bidrag fra Bertil Riise

Realea har været i kontakt med en af malermester Riises efterkommere, Bertil Riise, der bor i Helsingborg. Han har bidraget med nedenstående tekst om sin oldefar:

Riise, August Jacob Christian
1825-1883 Malermester, Kaptajn

Född: 7/3 1825 i Köpenhamn.

Föräldrar: Amanuensis senera antikvarieboghandler och kammersekretair Jacob Riise och Jensine Emilie Hansen.

Gift 28/3 1856 på Frederiksberg med Caroline Emilie Thorup (1836-1877) dotter till C.M.

Thorup och Johanne Emilie Kehlet ägare till Förlustelse-etablissementet Sommerlyst i hörnet av Frederiksbergs Allégade och Frederiksbergs Allé.

Utbildning: Elev vid Kunstakademiet i Köbenhavn 1839-40 och 1845-46 samt elev hos Hofmaler Kongslev 1842 tillsammans med bl.a. Julius Exner, Dalgas och Wilhelm Wiehe. Riise fick redan under sin elevtid i uppdrag av arkitekt Bingesböll att dekorera ett av taken i Thovaldens Museum.

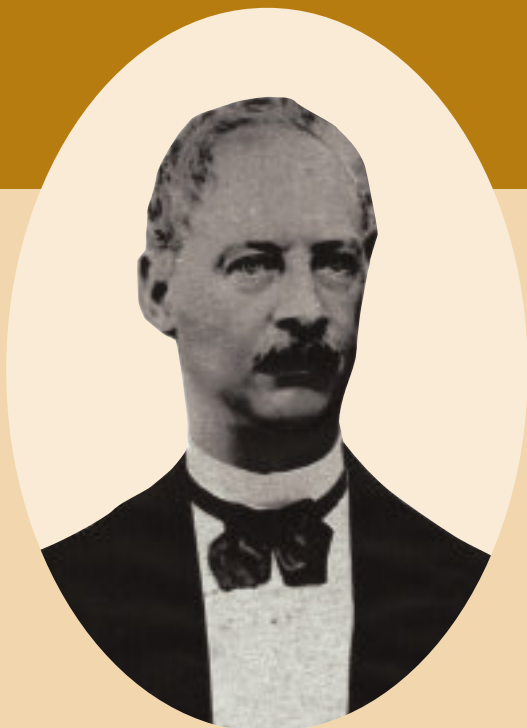
Han blev utsedd att följa med på fregatten Galatheas jorden runt färd 1845-1847 som zoologisk tecknare med var tvungen att avböja av privata skäl (troligen på grund av sin mors vacklande hälsa. Hon avled 1848).

Han fick borgerskap som målarmästare 5/6 1847, 22 år gammal, och etablerade tidigt en egen verstad som inom kort blev en av de största i Köpenhamn.

Han hade stora offentliga arbeten såsom Börsen i förening med att den övergick til Grosserersocieteten 1857, Kommunehospitalet 1863, en stor del af Bistrup gods och Anstalt och i många år Marineministeriets arbeten.

År 1859 står ham tillsammans med diktaren H.P. Holst, konstnären Wilhelm Marstrand, diktaren Ernst van der Recke, skådespalaren W. Holst och överrettsagförer Lyttichau som inbjudare till festbala på Casino i anledning av 200-årsminnet av stormen på Köbenhavn.

1860 köpte han tomten Allegade 5 på vilken han byggde sitt "Landsted". 1861 bliver han invald i Kjöbenhavns Skydeselskab och leverar sin "Skydeskive" i 1862, på vilken man kan se hur "Riises Landsted" såg ut när det uppfördes.

*Malermester August Jacob
Christian Riise og
fru Caroline Emilie.*

1860 till 1870 var han fullt upptagen med Gammelholms bebyggelse. Han köpte själv fem tomter som han lät uppföra hus på. Speciellt skall här nämnas Holmens Kanal 17 där han 1865 lät uppföra Hotel Kongen af Danmark. Bredvid låg Nationalbanken och bakom den uppförde han Havnegade 3A & B. I 3B lät han uppföra Gammelholms Selskabslokaler som var av mycket kontinentalt snitt.

1870-80 medverkade han i många kommissioner och kommitéer i samband med fästningsterängets utbyggnad. 1873 invaldes han i Tivolis

styrelse där han kvarstod till sin död den 5. juni 1883. 1879-1882 var han dessutom administrerande direktör.

1882 köpte han Marienlysts Kur og Söbad som efter köpet övergick till ett aktiebolag med Riise som direktör och en kontrollkomité bestående av grosser M.L. Bramson, grosser Mads Christian Holm (grundade samma år Helsingörs Vaerft) och överretssagfører Palludan.

Arkiver, litteratur og fotos

Litteratur

Vejviseren (Krak), diverse år

Lisbet Balslev Jørgensen: Enfamiliehuset. 1979

Aage Langeland-Mathiesen:
Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og
Danske Broderskab 1334-1934, I-II. 1934

København før og nu – og aldrig bd. 2. Steffen
Linvald: Gammelholm og Frederiksholm. 1987

Jørgen Andersen: Viggo Stuckenberg og hans
Samtid I-II. 1944

København før og nu – og aldrig bd. 12.
Allan Tønnesen og Claus M. Smidt:
Frederiksberg. 1991

Sigurd Swane: Maleren Kristian Kongsbøll. 1939

Bertil Riise: Kapitejn, Malermester Aug. J. Chr.
Riise. Forening og Museum nr. 2, juli 2004, s. 3-7

Eiler Nystrøm: Frederiksbergs Historie II. 1946

Lisbeth Granjean/Ida Poulsen.
Det Lystige Frederiksberg II. 1996

Knud Millech: Danske Arkitekturstrømninger
1850-1950. 1951

Utrykte kilder

Landsarkivet for Sjælland. København,
Vor Frue sogns kirkebog

Landsarkivet for Sjælland. Kirkebøger for
Frederiksberg

Landsarkivet for Sjælland. Brandtaksationer

Rigsarkivet. Folketællinger

Frederiksberg Stadsarkiv,
Ligningsprotokoller 1857-65

Frederiksberg Kommunes byggesagsarkiv

Tove Christensen/Svend Borg. TD:
Notat fra 18. september 2003

Tove Kistrup. Stadsarkivet: Notat 20. juli 2005

Bertil Riise, Helsingborg, takkes for en lang
række oplysninger om familien Riise

Fotos

Følgende offentlige billedsamlinger har leveret
fotos til bogen:

Det Kongelige Bibliotek (side 7, 12, 24)

Frederiksberg Hovedbiblioteks topografiske
samling (side 9, 27, 30, 31 (øverst))

Kulturarvsstyrelsen, Det særlige Bygningssyns
arkiv (side 28-29)

Maleriet s. 8 er i privateje (familien Riise)

Øvrige fotos er taget af Realea og
Frederiksberg Kommune

Desuden vil Realea gerne takke Sølyst,
Den Kongelige Skydebane for tilladelse til at
affotografere skydeskiven s. 10

Bygninger er en del af vores kulturarv.
Et håndgribeligt levn, som vores forfædre
har givet videre, og som vi er forpligtet til
at værne om.

Realea A/S er et ejendomsselskab for
udvikling og bevaring. Selskabets formål er
at opbygge og formidle en samling af gode
eksempler på byggestil og arkitektur fra
forskellige tidsperioder og egne i Danmark
samt at investere i udviklingen af eksper-
imenterende nybyggeri.

Læs mere på www.realea.dk

Indhold

Forord	4
Malermester August Jacob Christian Riise	
<i>Af historiker cand.mag Allan Tønnesen</i>	7
Riises villa	15
En digter og en maler	24
Forlystelse, teater, musik og revy	27
Restaurering af Riises Landsted	
<i>Af Realea</i>	32
Den nye have – en del af Kulturpromenaden	
<i>Af landskabsarkitekt Susan Friis, Frederiksberg Kommune</i>	34
Bidrag fra Bertil Riise	36
Arkiver, litteratur og fotos	38